

LUPTA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN

In franci francezi

FRANTA FRF 250
EUROPA FRF 300

Cu avionul :

AFRICA FRF 350
AMERICA DE NORD
ISRAEL
AMERICA DE SUD
ASIA FRF 400
AUSTRALIA

In alte valute tariful este majorat
pentru acoperirea cheltuielilor
bancare :
DM 100 - Fr. Elv. 90 - L St. 35

USA 60 sau echivalent

USA 70 sau echivalent

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France
Téléphone : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Tétex 270125F

Commission Paritaire N° 65481 - C;C;P; : 11 341 71 A Paris
Téléfax : (33-1) 46.02.1437

Numărul 221

22 martie 1994

NEGOCIERI DESPRE TIMPUL PROBABIL...

De patru luni puterea promise schimbarea guvernului. Patru luni de negocieri improvizate, amânări, rupturi și reînnoșări de dialog. S-au vehiculat formule guvernamentale bicolore, pentagonale, monoculare, liste cu portofolii. A avut loc separarea zgomotoasă de conducerea PRM și PSM - deși administrația e împănată de membri acestor formații. S-au reluat, în ultimile săptămâni, consultările cu opoziția, PDSR primind pe rând delegația PD(FSN), cu care a încheiat un pact de susținere, formația dlui S. Cunescu și cea a PNȚCD, condusă de Ion Diaconescu. Brusc, deși cu 48 de ore înainte Traian Chelebeu dezmințea zvonul vreunei remanieri, duminică 6 martie, de ziua guvernului Petru Groza și înainte de finalizarea întâlnirilor cu opoziția, un comunicat anunța schimbarea miniștrilor apărării, internelor, justiției și transporturilor. După aceeași practică obscură a puterii care nu se simte obligată să dea vreo explicație, restul executivului rămâne neclintit, deși remanierea guvernamentală era cerută tocmai pentru accelerarea reformei. În schimb, erau vizate departamentele strategice ale puterii. O remaniere conspirativă și, aparent, pripită, în timp ce președintele Iliescu își făcea bagajele, a doua zi, pe 7 martie, luându-și zborul către Lituania, Coreea de Sud și China,

Rămas la vatră, Oliviu Gherman, președintele Senatului, a explicat că s-a dorit aplicarea recomandărilor europene de a pune în fruntea celor două ministere, al apărării și internelor, doi civili, că noii veniți sunt "reprezentanți ai PDSR și specialiști" și că nici acești miniștri nu vor fi validați de Parlament, deoarece contează "programul și acesta a fost odată aprobat de forul legislativ". Vorba lui Cornel Nistorescu, "baba s-a fardat puțin, dar a rămas cu același buletin de identitate" ("Expres")

Oliviu Gherman a mai spus că hotărâtoare în decizia monocoloră a remanierii a fost întâlnirea cu PNȚCD, fiindcă s-a constatat că nu a venit încă momentul unui pact de guvernare. Dar a promis că dialogul va continua. Poate despre timpul probabil... În fapt, e vorba de politizarea MAPN, a M.I și a Ministerului Justiției și de continuarea mascată a tranzacțiilor dezastroase de la Ministerul Transporturilor (v. pag. 5)

Patru luni de false evenimente politice și tertipuri dilatorii. Patru luni în care opoziția a fost împărțită între "optimismul" unui Nicolae Manolescu și înțelepciunea sceptică a lui C.

GHERASIM LUCA

*Allongée sur le vide
bien à plat sur la mort
idées tendues*

*la mort étendue au-dessus de la tête
la vie tenue de deux mains...*
(Quart d'heures de culture métaphisique)

Gherasim Luca a ales, conform ultimului său mesaj din 9 februarie 1994, să părăsească "această lume care nu mai are nevoie de poezi" (André Velter, "Le Monde", 11/12 martie). Pe 10 martie a fost găsit mort în Sena. Un sfârșit voluntar, aidoma prietenului său Paul Celan.

Născut în 1913 și stabilit în Franța în 1951, Gherasim Luca a debutat cu un roman, "Fata Morgana", în 1937, publicat la editura Ramuri din Craiova. Atașat mișcării suprarealiste, corespundează cu André Bréton, scrie în franceză și română poeme care, în perspectiva timpului, sunt mai degrabă un demers mistic decât unul de contestație a sensului și de sărbătorire a absurdului.

În 1945, Gherasim Luca publică, în efervescența înșelătoare a aceluia an de cumpănă, patru volume - unul dintre ele, în franceză, îi avea ca interlocutori pe A. Bréton, Victor Brauner și Jacques Hérold, ultimii doi, pictori suprarealiști de origină

română -, în fine, un manifest către A. Bréton, semnat împreună cu pictorul D. Trost. Doar un an mai târziu, cei doi semnatari fac o expoziție la Căminul Artei din București, în vitrina căreia se afla un manechin de ceață, drapat în doliu, arătând spre un zodiac, iar printre picturi, colaje, se află o colecție de sticle de lampă afumate... Premoniție ?

La Paris a publicat "Héros-limite", "Le Chant de la carpe", "Paralipomènes", "Théâtre de bouche", "La proie s'ombre" (ed. Corti, Ed. du Soleil noir").

Revelația lui Gherasim Luca am avut-o, cei care, veniți în anii '80 în exil nu mai aveam știre de soarta lui, la o emisiune televizată în februarie 1989. A fost un recital cum și-ar fi dorit orice poet autentic: doar text în lectura restituitoare a autorului, nici o prezentare, nici un acompaniament muzical, domnia absolută a cuvintelor, pe ecranul alb ca o pagină de hârtie. Luca a apărut parcă de niciunde, siluetă întunecată, reînviându-ne, fără emfază, greutatea sensurilor. Apoi a dispărut din lumina reflectorului, cu pasul apăsător și însingurat, inaccesibil, lăsându-ne în somnolența clișeeilor, după această lecție de tandră ironie și de metafizică.

Nu știam atunci că ne socotea incapabili de izbăvire...

A.C.

Coposu, convins că această criză nu se poate rezolva decât prin alegeri anticipate. De altfel, Nicolae Manolescu rămâne optimist susținând continuarea negocierilor. Mai mult, a plecat în 7 martie cu Ion Iliescu, alături de Traian Chelebeu, Mircea Coșea, Dan Puscariu, Cristian Ionescu și Iulian Nistor. La conferința de presa PAC, din 10 martie, s-a explicat că, prin gestul său, Nicolae Manolescu "a vrut să-i demonstreze președintelui că, în împrejurări care țin de reprezentarea României în străinătate, nu se

poate baza pe aliații săi politici, pentru că aceștia ar anula întregul demers diplomatic prin lipsa lor de credibilitate". Adică o mână de ajutor dată unui președinte atât de prost anturat, încât n-a putut să-și vadă de călătorie înainte de a remania guvernul și tot el a trebuit sa primească jurămintele noilor înscăunați, în loc ca Parlamentul să-și facă treaba confirmându-i sau nu...

A.C.

Privatizare, Capitalizare, Inflație (III)

În articolele precedente am evocat problema privatizării micilor întreprinderi (Lupta nr. 219) și a celor medii (nr. 220) din optica celor care ar putea prelua aceste întreprinderi. Adoptăm aceeași optică în articolul de față privind întreprinderile mari.

Din cauza inflației, beneficiile realizate de întreprinderile mici au fost în cea mai mare parte fictive. Beneficiile nu devin reale decât dacă depășesc rata de inflație (315% în 1993). Impozitul de 45% se aplică însă și la beneficiile fictive ceea ce duce, în fapt, la pierderea capitalului și amenință existența întreprinderilor mici și medii. Problema nu se pune la fel în cazul marilor întreprinderi din România care lucrează mai toate în pierdere și supraviețuiesc în genere numai grație subvențiilor statului.

Sectorul cel mai greu de privatizat, atât în economiile liberale, cât și în țările fost comuniste, este cel al marilor întreprinderi.

În Anglia, Franța, Italia și chiar Germania, anumite domenii au fost multă vreme rezervate statului (electricitate, poștă, căi ferate). După război, cu excepția Germaniei, multe întreprinderi mari au fost naționalizate în domeniile bancare, asigurări, metalurgie, mine, companii aeriene etc. În ciuda rezultatelor mediocre, ba chiar și a pierderilor înregistrate, privatizarea lor nu a început decât după trei sau patru decenii și nu a fost încă realizată în totalitate.

Cauzele acestei întârzieri variază de la stat la stat și de la un domeniu la altul. Anumite întreprinderi au beneficiat, prin lege, de un monopol care nu s-ar mai putea justifica dacă sunt privatizate. Dintre celelalte, multe nu au putut fi privatizate fiindcă nu erau rentabile. Chiar și privatizarea celor rentabile s-a izbit de opoziția guvernelor de stînga, preocupate să-și plaseze partizanii și să-și asigure veniturii. Când eșecul dirijismului a devenit evident, partidele de stînga nu au mai putut împiedica privatizarea, fiindcă nu mai erau la putere.

Metoda folosită de diversele state pentru privatizarea întreprinderilor, care nu beneficiază de un monopol, este vânzarea lor pe acțiuni prin mijlocirea băncilor care le oferă publicului la un preț fixat de guvern. Simultan cu vânzarea, acțiunile sunt introduse în bursă, unde cursul lor variază de la o zi la alta, în funcție de cerere și ofertă. În genere, guvernul pune acțiunile în vânzare la un preț puțin inferior celui pe care evaluează că îl vor avea în bursă, pentru a încuraja pe viitorii acționari să participe și la alte privatizări.

Evaluarea se face în funcție de diferiți parametri, dintre care, randamentul anual, perspectivele pe termen mediu sau lung și conjunctura, sunt cele mai importante. Când rezultatele întreprinderii sunt slabe sau conjunctura bursieră defavorabilă, privatizările sunt de multe ori amânate. În schimb, evaluarea contabilă nu joacă decât un rol limitat. Spre pildă, faptul că o companie aeriană are 50 sau 100 de avioane, sau o industrie 10 fabrici, nu determină valoarea lor dacă acestea sunt vechi, prost întreținute și nu au, mai cu seamă, linii și rețele de vânzare rentabile care să le asigure dezvoltarea.

În sectoarele unde existau monopoluri, privatizarea se face pe branșe. Spre pildă, în Franța, telefoanele s-au desprins treptat de PTT și întreprinderile particulare își însușesc o parte crescîndă din traficul poștal. Pe viitor va putea fi privatizat și Air France după ce nu va mai fi în pierdere, ceea ce este cu atât mai necesar cu cât asistăm deja în Europa la regruparea diferitelor companii aeriene naționale.

În România, ca și în alte state foste comuniste nu există bursa care să servească ca referință în evaluarea acțiunilor, nici, mai cu seamă, capitalurile necesare pentru a privatiza marile întreprinderi și monopolurile de stat. S-a pretins, în consecință, că marea privatizare trebuie amînată pînă la înființarea bursei.

Despre acumularea capitalurilor s-a vorbit mai puțin deoarece publicul românesc sărăcea din cauza inflației, iar cei care făceau averi nu aveau interesul să atragă atenția asupra lor. Oricum, nici unul dintre rețenții milionari din România nu pare interesat, nici în măsură să preia oțelăriile de la Galați, industria petrochimică sau cea de automobile decât, cel mult, pe nimica spre a le lichida vînzînd stocurile cum poate și eventual echipamentele la greutate. Nici căile ferate sau TAROM nu ar găsi cumpărător în țară sau străinătate decât, pe semne, în condiții similare cu cele obținute la vânzarea fletei.

Cum în țară nu mai sunt bani și marile întreprinderi românești prezintă puțin interes pentru capitalurile străine, fiindcă majoritatea au fost prost concepute sub regimul comunist și nu oferă decât o piață mult mai limitată decât Rusia, Polonia sau chiar Ucraina, privatizarea lor va fi mult mai grea decât privatizarea întreprinderilor mici sau medii.

Am menționat deja în articolul precedent, privitor la întreprinderile medii, că distri-buirea titlurilor de proprietate emise de Fondurile Proprietății de Stat (FPS) sau particulare (FPP) sau de Agenția Națională de Privatizare (ANP) nu aduc capitalul necesar întreprinderilor și sunt o păcăleală pentru cei care le primesc. În cazul marilor întreprinderi, sistemul ar fi și mai paralizant, deoarece nevoia de bani este mai mare și asemenea pseudo- privatizare ar îngreuna și mai mult modernizarea ramurilor viabile.

Afară de cîteva excepții, prima problema a marilor întreprinderi nu este cum și cînd trebuie privatizate, ci dacă și care trebuie închise sau subvenționate. Mai toate pot fi vîndute pe bucăți cedînd ateliere, fabrici, localuri, materiale, stocuri, echipamente sau terenurile la licitație. Prețul obținut este mai puțin important decât faptul ca licitația să se desfășoare onest, ceea ce, din păcate, a fost foarte rar cazul în România.

Metoda de mai sus duce la lichidarea întreprinderilor dar nu neapărat la încetarea oricărei activități. Dacă o fabrică, o atelier, o sucursală etc., găsesc cumpărători sau dacă personalul însuși le preia, activitatea poate să continue, și chiar să se dezvolte ulterior. În schimb, dacă licitația favorizează mafiile existente și puținul care ar putea fi salvat se va duce de rîpă deoarece acestea și-au dovedit și în

trecut incompetența. Chiar dacă întreprinderile nu pot fi salvate, nu vedem altă cale de a pune capăt hemoragiei bugetare pe care o reprezintă actualele subvenții decât punîndu-le în vânzare fie chiar cu riscul de a le desmembra și închide.

Din considerente sociale, atât în Occident, cît și în România, vânzarea de întreprinderi,

ateliere sau branșe este subordonată, în parte, numărului cît mai mare de salariați pe care îi preia cumpărătorul. În fapt, această protecție socială s-a dovedit în Occident de multe ori iluzorie și face adesea mai mult rău decât bine.

Cumpărătorul silit să preia o întreprindere cu sute sau mii de oameni va ezita să o facă, va cere scăderea prețului sau chiar subvenții de la stat. După ce a preluat întreprinderea, modernizarea ei se va izbi de inerția celor rămași într-aftea încît o parte, uneori majoră, din energia fiecăruia se va irosi în frecuşuri interne. De altfel, de cele mai multe ori cumpărătorul sfîrșește prin a concedia după luni de zile personalul impus însă nedorit, dar între timp întreprinderea continuă să lucreze prost.

Aplicarea acestei pseudo protecții sociale în fostele state comuniste este cu atât mai nocivă cu cît felul de a lucra moștenit de la vechiul regim este, din plecare, mai ineficace decât cel din economia de piață. Socolim, în consecință, că, în loc de a oferi salariaților o protecție socială iluzorie, pe care viitorul patron risca oricum să nu o respecte, invocînd argumente uneori exacte, alte ori de rea credință, este preferabil ca statul să asigure, din plecare, salariaților concediați un șomaj prelungit cu salariul integral pe care l-ar fi încasat dacă rămîneau în întreprindere, și astfel o protecție socială reală în loc de pseudo protecția de mai sus.

Pe plan uman, contrar ideilor înrădăcinate, păstrarea locului de muncă nu este un avantaj decât dacă întreprinderea se dezvoltă. Cînd, dimpotrivă, întreprinderile falimentează, salariații care se agață de ele luni sau chiar ani de zile, sfîrșesc prin a fi total demoralizați, ajungînd uneori inapoi pentru activități noi. În occident, milioane de oameni ajung astfel la șomaj total descumpăniți, cînd întreprinderile sfîrșesc prin a fi închise. În statele fost comuniste amploarea fenomenului este cu mult mai mare, ceea ce explică și degradarea forței de muncă.

Teama de licențiere este în majoritatea cazurilor mai paralizantă pe plan uman decât șomajul fiindcă majoritatea salariaților care au de lucru chiar și într-o întreprindere care se scufundă, nu vor căuta alt loc de muncă cît nu sunt concediați. trec astfel anii și ocaziile pîna în ziua, cînd, devenit șomer, nu mai ai nici formața, nici voința și nici încrederea în forțele proprii.

Concedierea rapidă, combinată cu șomajul prelungit și menținerea salariului integral ar avea avantajul să ușureze privatizarea unor sectoare cît mai largi din marile întreprinderi existente, sectoare care ar putea deveni viabile

desmembrate în întreprinderi medii sau mici.

Desigur, numărul șomerilor ar crește simțitor dar oprirea subvențiilor pentru întreprinderile închise ar compensa pe larg costul șomajului integral plătit celor concediați. Vânzarea atelierelor, fabricilor, branzelor, echipamentelor sau chiar a terenurilor ar aduce un câștig statului, permițându-i totodată și înjghebarea rapidă a unei economii românești dinamice, care sa plece de la întreprinderi mici și medii.

În multe cazuri, cumpărarea terenurilor va fi aspectul cel mai atrăgător al licitațiilor. Pentru a limita abuzurile credem că refolosirea terenurilor pentru alte scopuri decât cel al vechei întreprinderi trebuie subordonat respectării planurilor de urbanism ce ar urma să fie întocmite, iar la preț și condiții egale, primăriile ar trebui să aibă dreptul de preemțiune. Oricum, construirea de fabrici la periferia orașelor s-a dovedit nocivă în toate statele industriale și descentralizarea lor este cu atât mai necesară în România unde toate centrele industriale sunt poluate.

Lichidarea marilor întreprinderi românești pare inevitabilă din cauză ca nu sunt viabile în contextul european. Nici tehnicile și echipamentele învechite, nici metodele de conducere centralizate, dar mai cu seamă lipsa de capital și de rețele comerciale internaționale nu permit dezvoltarea lor.

Marile întreprinderi europene sunt viabile fiindcă au depășit de mult cadrul național. Nu este cazul niciuneia dintre întreprinderile românești, chiar când își exportă produsele sau când trimite echipe să lucreze în Germania, Kuweit, Libia sau la Krivoi Rog. Întreprinderile românești cu mii de salariați nu sunt mari, ci doar greoaie.

În asemenea condiții nu credem că și-ar putea constitui rețele internaționale sau cel puțin europene care să le permită să ajungă la un nivel viabil. De altfel, chiar dacă vreuna din ele ar încerca să-și constituie asemenea rețele, securiștii din serviciile comerciale ale ambasadelor române din străinătate ar împiedica-o, iar incompetența lor nu le permite să suplinească lipsa rețelelor.

Chiar și băncile, care sunt printre puținele întreprinderi românești care realizează beneficii, nu au dimensiunea necesară ca sa infrunte piața europeană și nu o vor căpăta cîta vreme vor rămîne izolate și aparent la adăpostul granițelor și al neconvertibilității leului.

În cazul băncilor ca și al rarelor mari întreprinderi românești, care mai rămîn beneficiare și după scăderea inflației, actuala politică de izolare va duce inevitabil la absorbirea lor de către bănci sau întreprinderi străine de îndată ce leul va deveni convertibil și granițele se vor deschide.

Dacă marile întreprinderi românești moștenite de la economia dirijistă nu sunt viabile, nu înseamnă că, odată desmembrate și pornind de la întreprinderi mici și medii, nu vom putea realiza întreprinderi mari de talie internațională sau cel puțin europeană. Creșterea însă trebuie să fie organică.

Cînd întreprinderile sunt copleșite din plecare cu poveri pe care nu le pot duce, se prăbușesc inevitabil mistuind și energiile celor

care încearcă să le salveze.

Nu avem capitaluri sau unele performante și avem puțini oameni care pot face față pieței europene. Dacă risipim puținii bani și oameni încercînd să reînviem muribunzii, nu vom opri declinul în care am intrat de o jumătate de veac.

Există și mari întreprinderi românești care trebuie subvenționate, cel puțin cîțiva ani. Este cazul căilor ferate, al RENEL-ului, poștei și a unor servicii publice indispensabile.

Socotim că subvențiile trebuie limitate în timp și valoare, prevăzînd închiderea activităților nerentabile și preluarea lor de către întreprinderi particulare, eventual chiar și străine, conform unor contracte care să asigure populației românești servicii echivalente cu cele din Europa de Vest.

Oricum, influența străină, pe care vechea

și noua nomenclatură au combătut-o din prima zi a regimului actual, nu poate fi evitată, doar cel mult întîrziată, însă în dauna tuturor, inclusiv a beneficiarilor regimului.

În mai toată Europa de Centru și de Est se trăiește astăzi mai rău decît în 1989. Schimbarea de sistem permite însă o redresare pe care vechiul regim politic nu o permitea. Cehii, ungurii și polonezii beneficiază de această schimbare. România a rămas încă prizoniera vechiului sistem. Fiindcă regimul ei politic nu se schimbă decît încet și parțial suferim mai mult ca alții. Nu vom reveni nici la dictatura comunistă, nici la planificarea economiei centralizate. Mergem oricum către economia de piață. Nici adeviziunea României la GATT, nici mai cu seamă contextul economic european și mondial nu permit altă soluție. Dar anii pierduți nu se recîștigă.

Mihai KORNE

PE SCURT

● Printr-o ordonanță recentă a guvernului, agenții economici care dețin valută în bănci europene sunt obligați s-o "repatrieze" în termen de trei luni. Măsura se înscrie în programul de "disciplinare" a economiei românești (*"Expres"*)

● Cazul ziaristului Nicolae Andrei se afla pe lista Ligii Apărării Drepturilor Omului (LADO) din România, pentru încălcarea libertății cuvîntului. Vice-președintele acestei organizații, Dan Radu Stănescu, a precizat ca este primul caz, în anii post-comunismului în România, cînd un ziarist este arestat pentru opinii împotriva regimului. În schimb, secretarul de stat la M.I., aflat la Senat în 28/II și interpelat asupra acestei arestări, a spus că infracțiunea ziaristului e prevăzută de articolul 238 din Codul Penal și că nu era nevoie de o plîngere prealabilă, urmărirea penala efectuîndu-se din oficiu, pedeapsa prevăzută de lege fiind între 6 luni și 3 ani...

● După demisia lui Vintilă Brătianu din PL'93, au urmat demisia lui Valeriu Stoica și cea a deputatului de Timiș, Teodor Vintilescu. Pe de altă parte, în interiorul PL'93, s-a format un "grup pentru unificarea liberalilor" anunțat printr-un comunicat semnat de Valentin Popescu, Sergiu Iliescu, Leopold Lupușanschi, Radu Stroe, grup care a participat la negocierile cu PNL-Quintus, PAC și PNL-CD din 17/II 94. Curtea de conciliere și arbitraj a PL'93 a suspendat celor 4 semnatari calitatea de membri ai partidului.

● Liga Studenților (Universitatea București (Facultatea de Drept, sala 109, Bd. Kogălniceanu 64, Fax. [401] 615-7440) lansase, în noiembrie 1993, inițiativa strîngerii a 250000 de semnături pentru promovarea unei inițiative legislative care să prevadă urgentarea activității organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată pentru stabilirea vinovățiilor și a răspunderii morale pentru reprimarea studenților din decembrie 1989.

În 24/II, la întîlnirea cu reprezentanți ai CDR, președintele L.S.U.B., Gabriel Zbârcea, a declarat: "Noi nu avem mijloacele să ducem singuri la bun sfîrșit această luptă. Vă rugăm să fiți primii semnatari ai acestui proiect și să-l

susțineți". Corneliu Coposu i-a felicitat pe studenți, promișînd că proiectul va fi depus în 9 martie în Parlament, cu semnăturile parlamentarilor CDR, care votaseră în unanimitate proiectul. Emil Constantinescu și-a exprimat speranța că și alte partide parlamentare îl vor susține, avînd "o semnificație morală națională".

● Dar în 9 martie, în Senat s-a petrecut cu totul altceva. S-a atins culmea ignominiei: Adrian Păunescu și Vadim Tudor făcînd elogiul comuniștilor naționali, l-au acuzat pe Corneliu Coposu că... a colaborat cu Securitatea. Ștefan David, (PSM) fostul șef al securității din Caraș Severin, a explicat profesional că "pentru Securitate nu conta dacă era o notă informativă sau o declarație luată foștilor pușcăriși politici, informație era oricare dintre ele"...

În această atmosferă s-a discutat și funcționarea și organizarea Poliției, președintele PMR sugerînd ca, "pentru a nu lăsa România descoperită", în Covasna și Harghita să fie aduși polițiști din Oltenia!...

● Tot în 9 martie, Virgil Măgureanu a fost audiat de comisia parlamentară de supraveghere a SRI. În raportul său, s-a referit la scurgerile de informații în presă în "*România Mare*" și "*Evenimentul Zilei*". Motiv pentru a cere urgentarea adoptării legii Secretului de Stat. Proiectul acestei legi a fost deja criticat de delegația americană la o întrunire CSCE pentru vagul formulărilor și pentru faptul că împiedică libera circulație a informației.

● La 2 zile de la remanierea guvernamentală, pe 8 martie, carnea de porc și de pasăre și derivatele acestora s-au scumpit cu 50%. Pe 10 martie s-au majorat prețurile la lapte și derivate lui.

O comparație. Aflăm dintr-un comentariu al lui Ș. Orăscu (Europa liberă) că Cehia a reușit să privatizeze întreaga industrie mică și o parte importantă a celei mari cu o cotă de șomaj mai redusă decît în Franța și Germania și cu o rată de inflație rezonabilă de 19% pe an și că la Bursa de acțiuni de la Praga se înregistrează zilnic tranzacții de 70 milioane de dolari, mai mari decît la busra din Viena.

CEL MAI VECHI EPISCOP DIN LUME LA PARIS

La invitația Mgr. Gérard Defois, Arhiepiscop de Sens și Episcop de Auxerre, fost rector al Institutului teologic din Lyon, care a fost el însuși oaspetele Episcopului de Lugoj, Mgr. Ion Ploscaru a făcut o vizită de 10 zile în Franța, tema centrală a conferințelor sale la Auxerre, Lyon, Paris și Verdun fiind "45 de ani de interdicție a Bisericii greco-catolice din România".

În chiar după-amiaza sosirii sale la Paris, în 13 martie, în biserica plină a Misiunii Catolice Române, Episcopul Ioan Ploscaru a concelebrat o liturghie solemnă împreună cu parohul Mgr. Gh. Surdu, vechi prieten și coleg de pușcărie, cu Mgr. P.Gherman, părintele dominican I.Goia și părintele rector, Ioan Mitrofan, în prezența Vicarului general al arhiepiscopiei Parisului, Mgr. Cordonnier.

Acum 55 de ani, Mgr. Ploscaru, aflat în Franța pentru doctorat, părăsea Parisul ocupat pentru a reveni în țară. Anii războiului, cei premergători interzicerii Bisericii greco-catolice, ca și lungii ani de închisoare și persecuții i-a povestit într-o carte apărută recent, "Lanțuri și teroare".

La conferința de presă de la Misiunea Catolică Română, prezidată de vicepreședintele asociației franceze "Aide à l'Eglise gréco-catholique de Roumanie", Jacques Chevalier, Mgr. I. Ploscaru a reconstituit istoria recentă și actuala situație a Bisericii sale:

"Veți afla imediat două recorduri. Biserica noastră avea 6 episcopi, care, în 1948, au fost cu toții arestați. În locul lor, Papa a decis să fie ordonați alți 6 episcopi, care și ei au fost arestați. Din cei 12, care nici unul n-a trecut de partea persecutorului, mai supraviețuiesc doi: Cardinalul Todea și cu mine. Papa Pius al 12-lea a spus că este unic în istoria bisericii: pînă și dintre cei 12 apostoli, unul a trădat. În țara noastră nu a existat nici un episcop, nici latin, nici greco-catolic care să-și renege credința. Acesta e primul record. Al doilea este că aveți în fața dvstră pe cel mai vechi episcop din lume, fiind primul dintre cei 6 episcopi clandestini, ordonat în 30 noiembrie 1948.

* În februarie, la Dragoslavele, a venit însuși patriarhul Justinian (...) - Dacă nu veți trece la Biserica ortodoxă, eu îmi voi lua brațul ocrotitor de pe dumneavoastră. Aceasta înseamnă arestarea.

Atunci, episcopul Bălan a zis: - Preafericite, dacă noi episcopii greco-catolici am crede că Biserica ortodoxă este adevărata Biserică a lui Cristos, în acest moment ne-am da semnătura de trecere, căci noi voim să fim cu Cristos! Dar nu ați venit la noi cu argumente teologice, nici cu virtuțile creștinești, ci ne-ați arestat și ne-ați interzic. Hotărît, acestea nu sunt metodele lui Cristos! Dacă nouă, episcopilor uniți ne-ar fi propus și promis ceva că ne dă toată Biserica ortodoxă pe mîna, cu condiția să interzicem și să arestăm pe ierarhii ei, sau numai pe unul din ei, noi ne-am fi dat viața, dar n-am fi acceptat. Deci viața ne-o puteți lua, dar credința nu! Atîta vreme cît suntem în edificiile bisericii ortodoxe, suntem prizonieri ei! Patriarhul a ieșit foarte îndrăgostit

(Ion Ploscaru, "Lanțuri și teroare", p. 415)

Cînd am fost arestat, comandantul Securității, vîzîndu-mă în sutană, a bătut cu pumnul în masă urlînd: eu sunt ateu, nu-mi pasă cine a făcut masa asta, mă servesc numai de ea. Am răspuns: dle comandant, atunci nu sunteți ateu, ci agnostic pentru că dacă nu va interesează cine a făcut masa asta, înseamnă că cineva a făcut-o dar nu vreți să știți. Ateismul spune altceva: această masă există, ea s-a creat singură. A privit masa, și n-a mai zis nimic. A încercat să mă intimideze: crezi că o sa renunțăm la drepturile clasei muncitoare? N-am nimic de-a face cu clasa muncitoare, pentru ca cel mai bun guvern este cel care dă toate libertățile și prosperitate poporului. Dar guvernul lor comunist nu dădea nici libertăți, nici prosperitate.

Ne-au purtat din închisoare în închisoare. Cele mai grele suferințe erau frigul și foamea. Cînd cineva agoniza, era izolat ca ceilalți să nu știe ce i s-a întîmplat. Ni se spunea că a fost dus la spital. În realitate era pus singur într-o celulă. Noi, măturătorii, prealții catolici, auzeam muribundul cerînd "apă". Nimeni nu-i dădea apă. După o zi, două, nu se mai auzea nimic. Știam că a murit. Era scos din celulă, tras de picioare, auzeam zgomotul capului lovindu-se de trepte, și dus într-un cimitir, în care mormintele erau nivelate, pentru ca să nu se știe locul unde era îngropat. Așa au murit episcopii noștri.

Există astăzi o mare propagandă împotriva noastră. O suportăm. Și Isus a fost toată viața calomniat. Avem acum o putere aleasă de popor, cel puțin așa se spune. Nu știm dacă într-adevăr n-au fost nereguli, dar să zicem că a fost voința poporului. Șefii comuniști, înca influenți, au reușit să-și convingă clientela să fie votați și așa din comuniști au ajuns naționaliști, chiar extremi. Noi, în vreme ce ei erau comuniști, eram socotiți "trădători de țară". Atunci "țara" însemna mediul politic dominant. Acum, cînd ei au deveniți mari naționaliști, noi am rămas tot trădători.

În Est, popoarele care au fost supuse comunismului timp de jumătate de secol, nu știu ce este libertatea. Pentru noi libertate înseamnă să poți alege între mai multe posibilități, nu doar între două alternative. Cum vrei să mori: ars sau clocotit? Dar nu vreau să mor! Pentru comuniști libertatea înseamna necesitatea înțeleasă și toată lumea a fost educată în acest sens. E greu în aceste condiții să le spui ce înseamnă adevărul. Adevărul este un raport, identitatea dintre obiect și idee. Comuniștii au distrus acest raport, nefericirea era numită fericire. În aceste condiții poți spune orice, pentru că minciuna este multiplă, în timp ce adevărul este unul.

În cei 40 de ani de persecuții oficial clandestin, în case particulare, privind mereu pe fereastră să nu fim reperați. Poporul, care nu cunoaște diferențele teologice, a mers în acești ani la ortodoxii, fiind același rit. Aproape o jumătate de secol, au fost învățați cu ostilitatea față "imperialismului papal". În închisoare, conștiința noastră era mai liberă decît a celor de afară, care erau constrînși să aplaude și să scandeze "Stalin și poporul rus libertate ne-au adus".

"Deunăzi, în localitatea Botiz (jud. Satu Mare), Excelența Sa, Lucian Mureșan, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, a sfințit doi preoți greco-actolici. Lume peste lume - cum se întîmplă în asemenea ocazii. Copiii, însă, mai pe margici. Trisți și speriați. Motivul l-am aflat de la părintii revolvați. Înaintea evenimentului, prof. I Man și-a amenințat elevii cu corigența sau chiar repetența dacă vor participa la ceremonie. De remarcat, totuși, că în biserica din Botiz, din 1990, oficiază ambele culte (ortodox și catolic). Prilej pentru ortodoxul Aurel Roca, fost deținut de drept comun (născut în cultul gr. cat.) - relatează sătenii -, de-a înioarce de fiecare dată preșul pentru a nu călca ortodoxii pe urmele greco-catolicilor." (Expres, 22-28 februarie 1994)

Am ieșit din această persecuție și dl. Iliescu a declarat că suprimarea bisericii greco-catolice a fost o greșeală, dar nu poate face alta greșeală, restabilindu-i drepturile. Asta înseamna că ceea ce a făcut Stalin era just, fiindcă altfel ar trebui să nu socoteasca schimbarea o altă greșeală... Statul ne-a redat clădirile confiscate în '48, cît privește bisericile, ni se spune să ne înțelegem cu ortodoxii. Dă ierarhia ortodoxă nu vrea să ne asculte, așa că rămînem la fel.

Preoții ortodocși au fost învățați să fie funcționari și să se supună celor de la putere. Noi vrem misonari, preoți care să fie gata să-și dea viața pentru credință. La arhiepiscopul nostru Todea a venit un preot ortodox care i-a spus: și noi ne iubim biserica, să nu ni se ceară însă să ne dăm viața pentru ea, fiindcă nu putem. Voi puteți. Veniți la noi și aduceți-ne și nouă acest mare dar de a putea să ne dăm viața pentru credință. Arhiepiscopul Todea a răspuns: dacă venim la voi, n-o să ne mai dăm viața. Vom fi ca voi.

În ce mă privește, mă înțeleg foarte bine cu ortodoxii. Mitropolitul ortodox de Timișoara, Nicolae Corneanu, este un om drept, am fost primul care am primit înapoi catedrala de la Logoj. Catedrala de la Blaj am obținut-o pentru că preotul ortodox care slujea acolo a venit la noi, odată cu biserica.

Mgr. Surdu a precizat: "Părintele Fărcaș a spus întotdeauna că, dacă biserica greco-catolică va exista din nou oficial, el da catedrala. Ceea ce a și făcut. Imediat, Patriarhul Teoctist ne-a intentat proces, pe care l-am pierdut. Cînd Mitropolitul Todea a fost numit Cardinal, Petre Roman și Iliescu i-au trimis telegrame de felicitare. Atunci s-a judecat și recursul la Alba Iulia și am cîștigat."

Mgr. I. Ploscaru: "Nu înțeleg de ce ierarhia ortodoxă se sperie mai mult de noi decît de fuga credincioșilor lor la sectele neoprotestante. De ce noi suntem în mîntea lor marele pericol.

ROUMANIE

**Didier Rance
COURAGE ET
FIDELITÉ**

**L'ÉGLISE GRECO-CATHOLIQUE UNIE
Aide à l'église en detresse
1994**

**bibliothèque AED
collection "témoins"**

Am vrut să știți că avem și noi dreptul la existență pentru că avem adevărul de partea noastră. Consiliile ecumenice de la Niceea și Constantinopol au pus patru condiții pentru a recunoaște biserica Domnului Nostru. Isus a pus o singură condiție: după fructele lor le veți recunoaște. Ocazia de a vedea fructele a fost venirea comunismului. Episcopii noștri au murit pentru credință. Episcopii ortodocși erau liberi, în "simfonie" cu puterea. Când puterea era reprezentată de un Constantin cel Mare, care era creștin, biserica se putea pune de acord cu conducerea politică, dar când a venit comunismul ateu, atunci cum să te mai pui de acord?

În biserica ortodoxă există buni creștini, și buni preoți, afară de cei care încălcau secretul spovedaniei și informau Securitatea. Dar nici un episcop, fiindcă ei au fost numiți cu aprobarea Securității. Iar în dreptul canonic se spunea că biserica se află în episcopi. Amintesc de cele două ciclice ale Papei Pius al 12, una împotriva hitlerismului și cealaltă împotriva comunismului ateu, care arata orientarea într-un moment în care mulți dintre cei care nu respectau opțiunile Romei au greșit într-un sens sau în altul."

Michel Kubler ("La Croix") s-a interesat câți fideli mai are acum Biserica unită, care, în 1948, avea 1.700.000.

Mgr. Ploscaru: "Recensămîntul care s-a făcut n-a fost relevant. Comisia nota adesea ortodox, pe cel care se declara român, fiindcă există teoria că dacă ești român, nu poți fi decît ortodox. Știți că în Grecia s-a mers mai departe cu echivalența între etnie și religie, care este pusă pe actul de identitate."

Mgr. Surdu: "Nu numărul este important, importantă este dreptatea. O familie cu trei copii are o clădire. Între timp, doi dintre copii mor, atunci cel care a rămas nu mai moștenește întreaga clădire? La mine în sat, biserica clădită de strămoșii mei a fost vîndută la licitație și dărîmată. Când am trimis vorbă că o să clădim alta, cît ar fi ea de mică, am fost întrebat pentru cine? pentru unguri? La mine în sat nu e nici un ungar!..."

Rectorul Institutului teologic din Blaj, Ioan Mitrofan: "Recensămîntul nu e valabil pentru că oamenii de vîrsta mea, chiar dacă au părinți și strămoși catolici de rit bizantin, n-au o identitate religioasă personală din pricina persecuțiilor și interdicției, n-au puncte de referință. Mai există și comandouri care amenință fidelii, mulți neavînd curajul să se declare."

Mgr. Dupire: "Trebuie început prin a spune că România nu este o țară de libertate. Aparent, regimul s-a schimbat, dar oamenilor le este frică să se afișeze ca greco-catolici. Noi, aici, ne numim cu toții frați, ortodocși, protestanți, catolici, dar acolo, sau în Rusia, diferențele confesionale au fost totalmente politizate. Mitropolitul Corneanu iese din logica manipulării politice și se plasează pe un plan creștin și acesta este marele exemplu. Există preoți ortodocși care gîndesc la fel ca Mitropolitul Timișoarei, dar nu îndrăznesc să o spună, pentru că sunt prinși într-un sistem. Așa că nu cifrele pe care le evocați sunt importante, ci reconstituirea unei solidarități creștine, a unui real spirit de fraternitate."

REMANIEREA MINISTERIALĂ

Ministerul Apărării. Gh. Tinca, a lucrat din 1966 la MAE, atașat la Misiunea română la Geneva, pe lângă ONU (1972-78), la New York (1982-87) ocupîndu-se de problemele dezarmării și securității internaționale. Din 1987 lucrează în cadrul direcției MAE, iar după 1989, la Departamentul America de Sud, Africa, Asia. Surse din MAE afirmă că a fost contactat de Securitate de pe băncile facultății de drept, fructuosa carieră fiind strîns legată de această colaborare. Nu numai că i s-a dat conducerii PRM satisfacție, dar noul ministru este un fost colaborator la "Săptămîna" lui E. Barbu și Vadim Tudor. Calomniatul Nicolae Spiroiu, numit la parteneriatul pentru pace la Bruxelles, a declarat: "Cred că am muncit destul la MAN, dar decizia schimbării mele aparține PDSR. Pot să spun că armata este sub control politic." ("Adevărul", 7 martie)

Ministerul de Interne. Ioan Doru Tărăcilă a fost avocat la baroul din Călărași, membru fondator FSN, parlamentar din mai '90, devenit FDSN, vice-președinte al Senatului. Gen. Dănescu rămîne secretar de Stat. E semnul unei politizări extreme a M.I.

Ministerul de Justiție. Iosif Gavril Chiuzaibaian, fost judecător și consilier juridic la Consiliul Culturii, actualmente președinte al Uniunii juriștilor din România (din 1989) și redactor-șef al publicației "Palatul de justiție". A avut rubrică permanentă la "Săptămîna". Preocupat de tracologie, a fost de mai multe ori invitatul în Italia al lui I. C. Drăgan. Petre Ninosu, redevenit simplu parlamentar, a concurat pentru locul rămas liber al lui I.D. Tărăcilă de vice-președinte al Senatului, dar n-a obținut voturile necesare la niciunul din cele două tururi.

Ministerul Transporturilor. Aurel Novac, absolvent al Facultății de Transporturi, a lucrat în unități productive, de prognoză și planificare, director în M.T. din 1992. Traian Bănescu scria într-o scrisoare adresată înlocuitului Paul Teodoru: "ați dispus "privatizarea rapidă" a Companiei Tarom, iar secretarul de stat Novac s-a grăbit să vă execute ordinele, subvaluînd masiv compania. Cine urmează să cumpere 51% din companie? desigur, nimeni altul decît prietenul dvastră arabul Taher, care mai deține 51% din acțiunile societății Romarc, ce asigură aprovizionarea cu combustibil a avioanelor pe toate aeroporturile țării."

POVESTE CU GRĂDINARI ȘI AMBASADORI

În loc de Prolog. O tînără și înzestrata pictoriță, venită la Paris cu lucrări pe care le-a expus în saloanele centrului cultural al ambasadiei române, se mira că publicul ocolea acea clădire, deși situată pe strada Expoziției.

Omul, cît trăiește, învață. Dacă vrea. Din cărți, de la alții. De pildă de la cecini. De se întîmplă să ai alături un gospodar care a îngrijit bine pomii și a obținut mere frumoase, te împinge păcatul să vrei și tu la fel sau chiar mai bune. Și atunci poți să-i dai binețe și să-l întreb cum a făcut. Sau să-i dorești grădina și să-i moară capra. Chestie de temperament.

România se întîmplă să aibă prin vecini buni gospodari, state care și-au pregătit roadele, devenite arme secrete cu care și-au cîștigat simpatii, candidaturi, mă rog, un loc mai în față în marele tîrg ce este Europa unită. În acest timp, unii neo-gospodari români au spus cîte ceva urît despre coloana a V-a, a VI-a sau mai știu eu care. Toate aceste state vecine, despre care se vorbește mai mult decît despre noi aici, au niște gospodari-reprezentanți, ambasadorii. Nu e lipsit de interes să cunoaștem biografiile lor.

Ambasadorul Poloniei la Paris este un domn care vorbește patru limbi, cu o slăbiciune aparte pentru franceză. A publicat în țara lui un studiu despre Madame de Staël, ca și asupra celorlalți din cercul lui Benjamin Constant. S-a aplecat anume asupra cărții "De ce Grecia?" a academicianului Jacqueline de Romilly și a fost animatorul acordării premiului ambasadurilor pentru aceasta lucrare. Excelența sa este socotit un intelectual rafinat și ponderat, dar nu-și poate tempera pasiunea cu care se ridică împotriva greșelilor de limbă franceză...

Ungaria are ca ambasador un scriitor care i-a tradus pe Voltaire, Montesquieu, Céline,

Yourcenar, Malraux, avînd ca teză de doctorat o lucrare despre Saint-Exupéry.

Bosnia a trimis la Paris un filosof îndrăgostit de Camus, Rousseau, Montesquieu, Diderot despre care a scris și vorbit în țara sa unde era ministru al culturii. I-a tradus pe Balzac, Rimbaud, Zola, Simone de Beauvoir.

Mica Albanie, pe care ne lăudăm mereu că am depășit-o, are ca ambasador un domn care cunoaște italiana, spaniola, engleza și rusa, franceza descoperind-o citindu-l pe Gorki dînd sfaturi unui tînăr: dacă vrei să ajungi mare scriitor, învață franceza. I-a tradus pe Rimbaud, Eluard, Apollinaire, Prévert, Camus...ș.a. Cînd a debarcat în 1986 la Paris, primele contacte le-a stabilit cu scriitorii francezi.

România, care a avut cîndva la București ambasador al Franței pe Paul Morand, după o serie de gradații ai Securității, s-a gîndit la un cărturar. Dar Al. Paleologu, care a debarcat la Paris în ianuarie 1990, a fost rechemat imediat după ce și-a permis să condamne mineriada din iunie 1990, deși devenise unul din diplomații cei mai respectați și admirați, francezii minunîndu-se că România putea avea un ambasador fără limbă de lemn.

În loc de Epilog. România este prezentată în străinătate tot cu metodele "epocii de aur". În timp ce Magazinul literar "Lire", (ianuarie 1994), a consacrat vecinilor României cinci pagini (gratuite) sub titlul "Acești ambasadori străini nebuni după limba noastră". Tot în ianuarie, guvernul român, cu sau fără ajutorul ambasadorului său, publica 24 de pagini (cu bani mulți, foarte mulți) de reclamă în "Paris Match".

Șerban DEMETRIU

Notă. Dintr-o regretabilă eroare tipografică, din articolul "Cea mai nebună centrală nucleară din lume" (Lupta, 7.3.94) a fost omisă mențiunea că informația principală era scoasă din săptămînalul bucureștean "Tineramă".

"NU SUNTEM CONDAMNAȚI IN PERMANENȚĂ A NE UCIDE SAU INSULTA"

Conferința lui Jean Nouzille, autorul cărții La Transilvanie, terre de contacts et de conflicts (Strasbourg, 1993) a avut loc la Club d'Etudes Roumaines-INALCO, în 11 martie, în prezența unui numeros public, atras, ca și cei doi reprezentanți ai ambasadelor ungară și română de la Paris, de actualitatea subiectului și de perspectiva unui istoric militar francez asupra unui domeniu cu implicații istorice și politice atât de controversate.

1. Populația Transilvaniei.

Istoricii români afirmă că populația dacica romanizată a rămas pe loc asimilând elementele etnice lăsate de invazii succesive, pînă la soisirea maghiarilor în secolul al 11-lea. Istoricii maghiari se opun tezei continuității, unii dintre ei susținînd că populația romanizată ar fi venit din sudul Dunării. Există și teza intermediară: persistența de mici grupuri romano-slave, întărite prin migrații pastorale valahe în Maramureș și Bihor, regiuni unde valahii au creat un stat autonom în 1291. Cu ocazia cuceririi țării, după documentele ungurești, maghiarii s-au lovit de rezistența unei populații slave și valahe (Béla Köpeczi).

La sfîrșitul secolului al 12-lea, regii Ungariei fac apel la coloni din Europa occidentală, primii saxoni fiind instalați în regiunile Satu Mare și Bistrița. La mijlocul secolului al 13-lea, regele aduce coloni din Lorena, Flandra, Luxemburg, Valonia, regatul Franței, care se instalează în regiunea Sibiu. Într-un document unguresc, regiunea e socotită pustie (desertum), căci Andrei II a decis să transfere secuii în regiunea Harghitei și ale Covasnei. Contele saxonilor de la Sibiu, are sub ordinele sale secui, saxoni, pecenegi, români.

Ipotezele asupra originii secuilor sunt și ele contradictorii: ei sunt fie o populație anterioară cuceririi maghiare, sau resturi de avari, gepizi, fie triburi înrudite cu pecenegii, adică otomani, fie turci maghiarizați ajunși în Panonia, fie elemente militare maghiare. În secolul 11, este cert, secuii vorbeau încă o limba turcă fiind lesne maghiarizați datorită asemănării între cele două limbi, conservînd, încă o vreme, structurile tribale de tip turcesc.

2. Transilvania în Evul Mediu.

După invazia mongolă din 1241, care a distrus și decimat populația, administrația maghiară este restabilită în Transilvania, țara fiind împărțită în trei circumscripții: maghiară, secuie și saxonă. Voievodul numit în Transilvania de regele Ungariei nu conduce decît populația maghiară; alt reprezentant al regelui, contele secuilor dispune de o mai mare autonomie, avînd o adunare care se reunește anual în actualul Odorhei Secuiesc. Saxonii - țărani liberi, exceptați de la serviciul militar, plătind însă un impozit pentru întreținerea mercenarilor - au trei regiuni: Sibiul, a Brașovul și Satu Mare-Bistrița. Prima dietă a Transilvaniei din 22 februarie 1291, reunește nobili unguri din 7 comitate, saxoni, secui și valahi. Patru limbi sunt practicate în Evul Mediu în Transilvania: latina, limba administrației, bisericii și nobilimii, germana, maghiara și valaha.

Duritatea condițiilor de viață și abuzurile feudalilor provoacă exodul spre orașe și apariția unor răzvrățiți, aparținînd tuturor etniilor,

fermentul revoltelor care vor zgudu Transilvania de la sfîrșitul secolului al 14-lea pînă în secolul 16-lea. Revoltele țărănești sunt locale, cu excepția celei de la Bobilna care va aprinde întreaga Transilvanie. În ciuda represiunii, revoltele continuă slăbind unitatea morală a regatului Ungariei, cîțiva ani înaintea ofensivei otomane și în momentul în care se află în conflict cu toți vecinii.

Cucerirea Belgradului, în 1521, este un revelator al primejdiei otomane. Delegații Ungariei imploră inutil ajutorul imperiului German. De altfel Luther declara: "a lupta împotriva turcilor înseamnă a se opune judecării lui Dumnezeu asupra păcatelor lui Isac". La Mohacs, în 1526, armata ungară este zdrobită în cîteva ore de armata otomană a lui Soliman Magnificul. În septembrie, Buda este ocupată de turci. Voievodul Transilvaniei, Zăpolya, este ales rege al Ungariei la Tokay, de mica nobilime și recunoscut de turci, în vreme ce marea nobilime îl alege, la Bratislava, pe arhiducele Ferdinand I. Ungaria va avea doi regi pentru un singur tron, regatul sfințitului Ștefan fiind scindat pentru un secol și jumătate.

Superioritatea imperiului otoman, grație armatei sale puternice și moderne va favoriza avansarea turcilor în Europa Centrală, Viena abia scăpînd din asediu.

3. Confruntările religioase.

Începînd din 1517, doctrina lui Luther se răspîndește foarte repede, prin studenții teologi care pleacă la Wittemberg și prin negustori în coloniile saxone. Sibiul trece definitiv la luteranism în 1529, reforma impunîndu-se în spațiul saxon în 1547, odată cu catehismul luteran. Cei doi regi nu vor lupta prea mult împotriva reformei, fiindcă nu vor să aiba dușmani interni.

Începînd din 1550, luteranismul este concurat de calvinism, răspîdit în rîndurile burgheziei urbane și ale nobilimii maghiare, care încearcă să se singularizeze de populația germană. Este primul clivaj religios după originea lingvistică și etnică a populației. În momentul în care se dezvoltă contrareforma, sub conducerea primatului Ungariei, Nicolas Olahus, de origine română, separația între luterieni și calvinisti este definitivă. În 1567, dieta de la Turda recunoaște oficial 4 religii, catolică, calvină, luterană, unitariană (negarea dogmei trinității și a divinității lui Isus, care se va regăsi în protestantismul liberal din secolul al 19-lea). Confesiunea ortodoxă nu este recunoscută, ci doar tolerată. Un detaliu: Zăpolya II a fost înmormîntat în 1571, în ritul unitarist, după ce a fost pe rînd catolic, luterian, calvinist... La sfîrșitul sec. al 16, catolicismul subzistă în Transilvania mai ales în rîndul secuilor, iar calvinismul este religia clasei dominante.

Reforma favorizează limbile naționale și deci conștiința etnică. Românii nu dispun încă de școli, dar traducerea cărților religioase permite cultivarea preoților și stimularea fidelilor de a citi în română. În 1544 saxonii din Sibiu publică un catehism în românește, în 1569 burghezi brașoveni decid să constrîngă românii din Schei să învețe catehismul pe care l-au tradus pentru ei, Evaghelia fiind tradusă în 1561 de Coresi. Majoritatea românilor însă refuză reforma, plătind prețul de a nu beneficia de drepturile celor cu religie recunoscută.

4. Jocul marilor puteri.

Chiar dacă existența îi este amenințată mereu de conflictul dintre habsburgi și otomani, independența Transilvaniei este menținută. Istvan Bathory, care are un consiliu format din 4 maghiari, 4 saxoni și 4 secui și o dietă de 150 de membri, în care românii nu au acces, va întări structurile statului, dar va cădea, ca și succesorii săi, sub fascinația Poloniei ca o soluție la presiunile Vienei și Constantinopolului. În perioada tulbure care urmează, Mihai Viteazul, la cererea împăratului Rudolf al II-lea, cucerește Transilvania și unește pentru prima oară cele trei provincii. Unitate efemera de nici 2 ani, fiindcă, la ideea aceluiași Rudolf al II-lea, generalul Basta îl asasinează iar transilvănenii sunt supuși exacțiunilor armatei imperiale.

În 1686 habsburgii impun tratatul de la Blaj, în ciuda opoziției Angliei și a altor puteri protestante. Anexată în 1699, Transilvania va rămîne în cadrul imperiului austro-ungar pînă în 1918.

Habsburgii catolici îi încurajează pe preoții români de a se uni cu Roma, prin acceptarea celor 4 articole - recunoașterea Papei ca șef vizibil al tuturor bisericilor; dogma filioque; azima pentru împărtășanie; existența purgatoriului - în schimbul păstrării calendarului Julian și a ritul bizantin. Dacă unii istorici români au contestat actul unirii, Nicolae Iorga îi recunoaște autenticitatea. Unirea cu Roma favorizează cultura română și lupta pentru drepturi politice ale românilor, Inochentie Micu Klein putînd fi socotit la originea mișcării naționale românești care se va dezvolta în secolul al 19-lea.

Iosif II se lansează, la sfîrșitul sec. 18-lea, într-o serie de reforme, primind delegații de țărani români la Viena, și chiar pe conducătorul acestora, Horia. Dar neaplicarea reformelor promise va declanșa revolta țărănilor transilvăneni, urmată de o represiune teribilă. Campania pentru drepturile românilor continua cu un catalog de revendicări, *Suplex Libellus Valahorum*, în 1791.

5. Conflictelor naționale.

La începutul secolului al 19-lea, naționalismul progresează în Europa centrală și orientală, dar cea mai energică dinamică o cunosc maghiarii. Din 1830 este declanșată maghiarizarea, atingîndu-i mai ales pe germani, evrei, noblețea non maghiară. Revoluția din 1948, al cărei detonator se află la Paris, va fi însoțită de conflicte între revoluționarii unguri și români. Ultimii vor fi foarte deceptați de lipsa de înțelegere a maghiarilor.

Compromisul din 1867 va declanșa intensificarea maghiarizării, deși Ungaria are o

mare problemă: 14 milioane de locuitori, din care 8 milioane, majoritatea, de non-maghiari. În 1879, maghiara este decretată limba obligatorie în școlile elementare, inclusiv confesionale. Ca reacție, este creat Partidul Național Român din Transilvania și Partidul Național Român din Banat. În 1883, maghiara este impusă în școlile secundare. În 1891, o nouă lege impune maghiara în școlile primare, declanșând redactarea *Memorandumului*, pe care François Joseph refuză să-l citească, cum refuză să primească delegația românilor. Urmează faimosul proces de la Cluj, din 1894, urmărit de ziaristi europeni, soldat cu condamnări. O lege din 1907 cerea ca elevul să se exprime în maghiară, învățătorul fiind obligat să dezvolte elevului conștiința apartenenței la națiunea maghiară.

În ajunul primului război mondial, austrieicii încep să se neliniștească reacția minorităților. Astfel, românii, în loc să mai creadă în Statele Unite ale Austro-Ungariei, propuse de Aurel Popovici, se orientează din ce în ce mai mult spre București gândindu-se ca singura soluție este unirea cu regatul României.

În 1915-16, Italiei, solicitată să intre în război, i se fac promisiuni, la fel României, căreia i se promise o frontieră etnică. Cele 14 puncte ale președintelui Wilson asupra autonomiei minorităților sunt puse în aplicare de Comitetul Național Român de la Arad și, la 1 dec. 1918, este proclamarea unirea cu România. În 1920, prin Tratatul de la Trianon, României îi revine Transilvania, Crișana, cea mai mare parte a Banatului și Maramureșului, devenind, la rândul ei, un stat cu minorități. Revișionismul maghiar și naționalismul român se vor stimula reciproc, culminând cu exacțiunile ungurești în Ardealul de Nord din timpul ocupației. Tratatul din 1946 de la Paris va reda Ungariei frontierele pe care le avea în 1918.

Noi tensiuni maghiaro-române apar începând din 1985, prin confruntarea dintre comuniștii gorbaciovieni de la Budapesta și cei non-gorbaciovieni de la București. Relațiile continuă să se învenineze pînă în 1989. Ar fi interesante rezultatele comisiei parlamentare, care nu și-a încheiat încă ancheta, asupra evenimentelor din dec. 1989.

România este dotată cu o nouă Constituție și în ciuda evenimentelor din martie 1990 de la Tg. Mureș (*), precedate de evenimente cu sens contrar la Covasna, este cert că, începând din ianuarie 1993, de la congresul UDMR, cuvîntul este dat, în fine, moderaților din ambele tabere și că vom asista la o ameliorare a raporturilor între România și Ungaria, între minoritatea ungară din România și guvernul român.

O chestiune rămîne în suspensie: va recunoaște oficial Ungaria frontierele Tratatului de la Trianon? Ar fi bine ca înțelepciunea sa vorbească de ambele părți. Ar fi bine să se țină cont, în același timp, de faptul că frontierele nu se pot mereu schimba și de un drept rezonabil al minorităților. Pentru că minoritățile, ca și indivizii, nu au numai drepturi, ci și datorii. Nu trebuie uitat, cum fac minoritățile, că și majoritățile au drepturi.

Transilvania a devenit de mult timp un

COMEMORAREA A 125 DE ANI DE LA CONSTITUIREA PARTIDULUI NAȚIONAL ROMÂN

Comemorarea a 125 de ani de la constituirea oficială a Partidului Național Român, care s-a desfășurat în țară în diferite orașe, București, Timișoara, Sibiu, Brașov, Cluj, a fost inaugurată prin simpozionul organizat la București, la 12 martie 1994, de către Direcția Departamentelor de Studii, Doctrină și Program, PNȚcd.

Dl. Corneliu Coposu a evocat *"Preliminariile și etapele fondării Partidului Național Român din Transilvania"*. Prof. Gabriel Țepelea, istoricii Apostol Stan, Ion Oprea, Liviu Dandara și prof. univ. Alexandru Porteanu au prezentat factorii de cimentare a conștiinței naționale în Transilvania, premisele ideologice și politice ale constituirii PNR, Conferința PNR din 7-8 martie 1869, Congresul PNR din aprilie 1924, pentru ca, în încheiere, prof. dr. Ioan Scurtu să vorbească despre *"Momentul 1926 - fuziunea PNR cu Partidul Țărănesc"*.

Importanța acestor conferințe nu rezidă doar în evocarea unor momente importante din istoria socială și politică a țării noastre. Ele au oferit prilejul de a prezenta tineretului nostru principiile pentru care au luptat înaintașii noștri, principii care-și păstrează aceeași valoare în zilele noastre. E suficient să amintim numai câteva idei din crezul politic al lui Iuliu Maniu, crez căruia i-au rămas credincioși toți vechii lui colaboratori, în ciuda anilor grei de temniță, pentru a demonstra bazele democratice ale actualei politici PNȚcd.

"Noi nu voim să devenim din oprimați, oprimatori, din asupriți, asupritori! Noi vrem să întronăm pe aceste plaiuri libertatea tuturor cetățenilor. Deplina egalitate și egala împărțire în puterea de stat a cetățenilor este singura bază solidă a dezvoltării unui stat."

Dr. Rodica IVANOV-DUȚESCU

PNȚcd, organizația centrală București

obiect de controversă care depășește politica pentru a invadea chiar domeniul istoriei, cum spune Béla Köpeczi, coordonatorul *"Istoriei Transilvaniei"*, apărută în 1985. Este incontestabil că, de-a lungul secolelor, românii din Transilvania nu s-au bucurat de aceleași drepturi politice ca maghiarii, saxonii, secuii și că, timp de secole, religia ortodoxă n-a fost decît tolerată. Românii din Transilvania nu și-au putut valorifica drepturile politice pentru că în mare parte nobilimea lor a fost maghiarizată, dînd chiar un suveran, Matias Corvin. Totuși, cîteva familii nobile românești, clerul unit și burghezia nascîndă abia în secolul 19 au reușit să conducă mișcarea națională românească. Maghiarizarea din Slovacia, Voievodina, după 1867, a condus în Transilvania la *Memorandum* și pînă la urmă la unirea cu România.

Din 1993, relațiile dintre guvernele ungar și român și între minoritate și majoritate în România se ameliorează progresiv, dînd cuvîntul moderaților de ambele părți. Nu suntem condamnați în permanență a ne ucide sau insulta.

Discuții

"Chemați la moderație și înțelepciune pentru a fi recunoscută intangibilitatea frontierelor, dar nimeni nu le pune în chestiune" a observat gazda întrunirii, prof. C. Durandin. Pentru Jean Nouzille jocul trebuie calmat, evitîndu-se incidente generatoare de inutile tensiuni ca declarația premierul Antal: *"sunt primul ministru al 15 milioane de unguri"*, și afirmația șefului biroului ungarilor din străinătate, în 1992, că guvernul maghiar dorește să extindă drepturile de cetățenie și de vot la toate persoanele de origine ungară, înainte de alegerile din 1994.

Reprezentantul ambasadei ungare la Paris a precizat că din declarația premierului Antal au fost amputate cuvintele *"în suflet sunt..."* Reprezentantul ambasadei române a reamintit că, deși a semnat un acord bilateral cu Ucraina în care recunoaște frontierele actuale, Ungaria încă n-a semnat cu România tratatul bilateral, ținînd în suspensie aliniatul referitor la frontiere, probabil pentru a obține mai mult în privința dreptului minorităților. Cei doi au fost

însă de acord că logica europeană impune ambelor țări un anume optimism.

(*). Evenimentele din martie 1990 la Tg. Mureș au avut totuși și alte implicații, printre care și înființarea SRI-ului (n.n.)

EDITURA HUMANITAS vă pune la dispoziție următoarele cărți:

Nicolae Iorga *Istoria românilor în chipuri și icoane* (45 F)

Constantin Noica *Carte despre înțelepciune* (45 F.) *Pagini despre sufletul românesc* (45F) *Eseuri de duminică* (45 F)

Rugați-vă pentru fratele Alexandru (45 F)

Mircea Eliade *Solilocvii* (45F) *Insula lui Euthanasius* (55 F) *Jurnal, vol I* (55F) *Yoga* (55F) *Memorii vol I și II* (90F)

Emil Cioran *Lacrimi și sfinți* (50 F) *Schimbarea la față a României* (50 F) *Exerciții de admirație* (50 F) *Silogisme amărăciunii* (45 F)

Nae Ionescu *Curs de logică* (50 F) *Curs de istoria logicii* (50 F)

Eugen Ionescu *Nu* (50 F) *Prezent-trecut trecut-prezent* (50 F)

Virgil Ierunca *Subiect și predicat* (45F) *Românește* (45F)

Mircea Ciobanu *Nimic fără Dumnezeu* (45 F)

A. Călinescu *Însemnări politice* (55 F)

Gabriel Liiceanu *Apel către lichele* (45F)

Vlad Georgescu *Politică și istorie* (45F)

H. Trevor *Ultimele zile ale lui Hitler* (50 F)

R. Preda *Jurnal cu Petre Țușea* (45F)

P. Steiner *Creștinismul ca fapt mistic* (50F)

321 de vorbe ale lui Petre Țușea (45F)

Constituția din 1923 (55F)

Francisco Veiga *Istoria Gărzii de Fier 1919-1941 Mistica ultranaționalismului*

Informații și rezervări

la tel. 42 29 58 69 - George Parjol

CU OCAZIA CENTENARULUI NAȘTERII LUI CONSTANTIN BRĂILOIU

CASA ROMANEASCA

CENTRUL ROMÂN DE CERCETĂRI DIN PARIS SECȚIA ROMÂNĂ A UNIVERSITĂȚII PARIS IV

Vă invită miercuri, 30 martie 1994, ora 18, 30 la Universitatea Paris IV (Grand Palais), 4, Cours- la-Reine (Métro Champs Elysées Clemenceau)- sala 18.

Prof. Paul H. STHAL, director de studii la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales va vorbi despre "Constantin Brăilou et l'école sociologique de Bucarest".

INSTITUTUL ROMÂN DIN FREIBURG - GERMANIA împreună cu

FUNDAȚIA CULTURALĂ ROMANĂ DIN MADRID

CENTRE ROUMAIN DE RECHERCHE - PARIS

CASA ROMANEASCĂ - PARIS

SOLIDARITE UNIVERSITAIRE FRANCE-ROUMANIE

APOZIȚIA - MÜNCHEN

HYPERION - PARIS

PRO BASARABIA & BUCOVINA

ASOCIAȚIA CULTURALĂ ROMANĂ - HAMILTON - CANADA

organizează în zilele de 19, 20, 21 și 22 mai 1994 la

DOMUS MEDICA

60, Bd. de la Tour Maubourg, 75007 Paris

SIMPOZIONUL

EXILUL ROMANESC,

IDENTITATE ȘI CONȘTIINȚĂ ISTORICĂ

● Joi, 3 martie, cargoul "Fălticeni", transportând o încărcătură de 3 tone nitrat de amoniu, a părăsit portul Constanța cu destinația Anglia. Sîmbătă 5 martie, pe furtună, cargoul s-a scufundat. Din cei 24 de membri ai echipajului, 20 au fost salvați la bordul unei nave norvegiene. Printre dispăruți se află și comandantul navei, Dinel Turcu.

● După Germania, care imediat după '89 a verificat existența sau nu a unei legături a responsabililor proveniți din foștii funcționari publici din RDG, cu fosta poliție politică, Parlamentul de la Budapesta avotat, în 7 martie a.c., legea referitoare al foștii agenți și colaboratori ai serviciilor secrete comuniste. Pentru a intra în vigoare, legea trebuie aprobată și de președintele Goncz. Ea prevede analiza activității pe o perioadă de patru decenii a tuturor personalităților publice.

● Comisia de cercetare a evenimentelor din decembrie a cerut amînarea prezentării raportului pînă în vară. La audierea din 9 martie, medicul Florin Alex. Stănescu de la

Institutul Medico-Legal din București a spus că, în 23 decembrie, s-a primit o nota telefonică de la Procuratură care interzice efectuarea de autopsii asupra cadavrelor, deși numărul medicilor disponibili și aparatura erau suficiente.

● În 18 februarie '94 a avut loc ultima înfățișare a celor 12 din lotul 13-15 iunie '90, acuzați că au incendiat clădirea Poliției capitalei. Reprezentanții Ministerului de Interne au declarat că nu-i consideră pe cei 12 vinovați de faptele din rechizitoriu. Cei 12 inculpați înseamnă că au făcut 4 ani pușcărie, doi dintre ei decedînd acolo, pentru nimic, ceea ce se știa din capul locului.

● Dna Maria C. Dodu, 68 de ani, din comuna Căscioarele (jud. Călărași) a muncit la CAP Căscioarele între 1961-1984. Conform cuponului pe ianuarie 1994, dînsa primește 15 (cincisprezece) lei pensie. O pîine costă 180 de lei ("România liberă")

● În Piața Amzei, o barchetă de căpșuni ambalate (750 gr.) costa 20.000 lei.

"PRO BASARABIA ȘI BUCOVINA" anunață colocolviul de comemorare a 76 de ani de la reunirea Basarabiei cu România, la care se vor face expuneri privind evenimentele de atunci, aportul Brătienilor la modernizarea țării, rolul actual al tineretului la reîntregirea și redresarea post-comunistă, expuneri urmate de discuții. Colocolviul are loc la Misiunea Catolică Română, din 38 rue Ribéra (M. Jasmin), sîmbătă, 26 martie 1994, la ora 16.

Comitetul Filialei Franța

MUSICORA 1994

23-28 mars

Parc des expositions de Paris

Porte de Versailles

10h à 19h30

MIHAI LEBACI

stand V 429

NATURALIZARI

"Journal Officiel", din 6, 10 și 17 martie 1994 publică numele următoarelor persoane născute în România, care au obținut naturalizarea franceză: Elena Ivașcu, născută la Voinești; Lescae Ștefan, născut la București; Nicolau Mioara, născută la București; Ungureanu Tudor, născut la București; Badiceanu Viorica Cristina, născută la Pitești; Florea Simona Ioana (n. Belgun), născută la București; Marghiloman Georgeta (n. Simion), născută la Iași; Cazaban Diana Michaela, născută București; Costin Cazaban, născut la București; Domnica, Maria Constantinescu, născută la Ploiești; Carina Mihaela Corciova, născută la Bîrlad; Adela Victoria Ilescu (n. Giulea), născută la Craiova; Gheorghe Nicolae Jelea, născut la București; Catela Jelea (n. Tănase), născută la București; Michel Korne, născută la Iași; Niculescu Vasilica (n. Stan), născută la Manastirea; Niculescu Alexandru, născut la București; niculescu Dan Cosmin, născut la București; Pacea Constantin Teodor, născut la București; Pacea Florica (n. Minea), născută la București; Petriman Jeana Maria (n. Țațomir), născută la București Roman Emanoil, născut la Strehai; Roman Gabriela, născută la București; Roman Veronica (n. Ene), născută la Bîrlad.

DECESE

Maria Costin, în 7 martie, la Los Angeles.

Poetul și editorul Liviu Călin; sculptorul Balogh Petru; ziaristul Aurel Perva; Romulus Nicolae Preda; Ileana Dumitrescu-Bucuța; Istvan Orosz; Tita Strujan; prof. Eugenia Cazacu; Paula Condurachi; Ion Georgescu; ing. Ctin Pora; dr. Dinu Daniel; Lucian Roșca; Tășcuță Bujdar; ing. Nicolae Bentea ing. Nicolae Bob Bențea; Ion Cangea; Dumitru Mărculescu; ing. Mihaela Deleanu; Ion Drăgănescu; Paraschiva Brestoiu; ing. Ovidiu Chiriac; col(r) David Vasile; Nicolae Dorobanțu; preot Gh. Ionescu; Teodor Mangu ing. Ctin Bora; Iolanda Scărlătescu; Natalia Lefter; ing. Ion Călărașu; Ioan Dogioiu; Profira Iordache; Domnica Pincovschi; Camelia Ioana Handra; Alexandru Teodorescu Schel; Aristide Zaru; Petre Veșeleanu; Stana Bindea; Vasile Coadă; prof; univ. ing. Răducanu Cioroiu; prof. univ. dr. Ioan Cămășoiu; Gratie Aurelia; col. Marcu Gheorghe; farm. Lucia Pascu (Dăscălescu); prof. Gh. Murărașu; actorul Hamdi Cerchez; dr. Ilie Onișescu; dr. Niculescu Eva; dr. Ilie Anișescu; Ion Dumitru; prof. Dumitru Polena; dr. Traian Bulbuc; ing. Roșca Lucian; Ștefanov Haralambie; Liviu Zaharia; Tascuta Bujdar; prof. dr. Neculai Țuchel; Gheorghe Marian; prof. Virginia Paraschiv; dr. doc. ing. Isaia Niculescu; preot Nicolae Pandrea; dr. Walter Ludke; Păun Teodora; Elena Florea; lt.col.(r) Ciobanu Irimia; dr. Țiclete Ion; Florentina Pancu; ing. Dumitru Constantin; Florica Baravache; ing. Octavian Ghiga; Paula Lövenshon; dr. Eva Niculescu; col. Niculai Ion; ec. Ioan Moronescu; Gh. T. Isbășescu; Ene (Cojan) Elena; gral. m. (r) Ion I. Georgescu; Aristide Zdru; Traian Caraciuc; Eliza-Elena Fățulescu; Zoe Niculescu; Maria Ștefănescu Lucia Toma Părvulescu; Klara Barany.

le combat

Directeur: Michel Korné 22/03/94
ISSN 1148 - 7321

NUMERO 221

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:

FRANCE FRF 250
EUROPE FRF 300

En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit
DEM 100 - CHF 90 - GBP 35

Par avion :

AMERIQUE
AMERIQUE DU NORD FRF350
ISRAEL
AMERIQUE DU SUD
ASIE FRF 450
AUSTRALIE

USA 60 ou équivalent
USA 70 ou équivalent

125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France

Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 270152 F
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris

LES CONCLUSIONS HATIVES D'UNE POLITIQUE ERRONEE

par Michel Korné

Dans son intervention du 3 Février, à la Chambre des Représentants de Washington (le Combat n° 220 du 7/03/94), le représentant Deconcini s'inquiétait de l'évolution politique en Roumanie, critiquait l'alliance du parti gouvernemental avec les partis xénophobes de l'extrême droite ou de l'extrême gauche et conseillait une alliance entre le parti gouvernemental du président Iliescu (PDSR) et l'opposition démocratique composée de la Convention Démocratique (C.D.) et du Parti Démocratique du Front du Salut National (PDFSN) dirigé par l'ex-premier ministre Petre Roman.

" Je comprends par ailleurs que le président Iliescu a une autre alternative. L'opposition démocratique, composée de la Convention Démocratique et du Parti Démocratique du Front du Salut National, est prête à partager les responsabilités de gouvernement. Le temps est venu maintenant pour des dirigeants favorables aux réformes dans le parti gouvernemental, et pour les dirigeants de l'opposition démocratique, de forger un accord pour l'avenir. Le temps est venu pour mettre aujourd'hui de côté les disputes personnelles, la concurrence et l'animosité, dans l'intérêt de chacun pour demain. Les deux camps devront être raisonnables. Les deux camps devront avaler leur amour propre et endosser certaines critiques.

Les deux partis devront en fin de compte rendre des comptes au peuple de Roumanie - les hommes et les femmes qu'ils servent. Les deux partis doivent reconnaître dès maintenant que la Roumanie ne peut se permettre de perdre encore du temps....

.....Et j'espère que le gouvernement de la Roumanie, quelque soit sa composition finale, servira les vrais intérêts de son peuple en étant résolument partisan de la cause de la démocratie et de la réforme. "

□

Les propos du représentant américain méritent d'autant plus l'attention qu'ils reflètent le point de vue des gouvernements occidentaux dont les ambassadeurs à Bucarest soutiennent déjà depuis longtemps un tel renversement d'alliances.

La relative unanimité des Occidentaux

s'explique moins par des analyses concordantes de chacune de leurs ambassades que par manque d'intérêt réel qui fait que dans des cas secondaires, tels celui de la Roumanie, la diplomatie occidentale se préoccupe plus d'avoir une position commune que d'analyser les événements en profondeur. L'Occident adopte ainsi la position la plus facile, permettant de réaliser un accord entre les chancelleries, sans se soucier des répercussions qu'elle pourrait entraîner à terme. L'Occident a ainsi soutenu pendant des années Ceausescu, ce qui a permis au dernier régime stalinien d'Europe de se maintenir bien plus longtemps à Bucarest qu'à Budapest, Varsovie, Moscou et même Berlin Est.

La recherche des positions les plus faciles, celle en particuliers de l'inaction prolongée, a permis à Milosjevic de prendre le pouvoir à Belgrade, ce qui a conduit à l'éclatement de la Yougoslavie et aux confrontations ethniques auxquelles nous assistons et que l'intervention de l'ONU a du mal à pacifier.

□

En Roumanie, comme partout ailleurs, la solution facile consiste à dire aux gens de se réconcilier. C'est ce que font les Occidentaux lorsqu'ils conseillent un changement d'alliances. Sans attendre ces conseils, les Roumains y avaient pensé eux-mêmes. Il se trouve toutefois que les obstacles ne sont pas uniquement le fruit des ambitions personnelles ou des rivalités entre les différents partis.

Si les diplomates étrangers s'étaient donnés la peine d'analyser les problèmes en profondeur sans se contenter le plus souvent des informations et déclarations publiques ou qui leur étaient fournies par les dirigeants des différents partis, ils auraient compris la nature réelle d'un conflit qui n'est pas spécifique à la Roumanie et se retrouvent dans presque tous les ex-états communistes de l'Europe. Ce n'est que par la suite, que des interventions coordonnées des Occidentaux auraient pu devenir efficaces à condition qu'elles ne se bornent pas à des conseils.

La portée des réformes et la méthode de les réaliser, est la vraie cause des confrontations politiques en Europe du Centre et de l'Est (ex-URSS). Même les combats ethniques, nationaux ou religieux, qui ont pris les formes les plus violentes

dans certains pays, ne sont pour la plupart que les résultats et non pas les causes du conflit, opposant les partisans de l'étatisme qui ont conservé ou essaient de reprendre le pouvoir perdu en 1989 et les partisans timorés, peu organisés et le plus souvent mal préparés, de l'économie et des structures politiques libérales.

Des confrontations entre ces deux tendances ont lieu journellement en Roumanie dans la presse, parfois au Parlement et rarement lors des élections, devant le grand public.

Le fait que la télévision soit entre les mains des opposants aux réformes, ralentit considérablement l'évolution de l'opinion publique.

L'Occident, qui n'a pas pu, ni réellement essayé d'obtenir l'indépendance de la télévision roumaine, préfère ignorer sa propre carence, pour conclure que l'opinion publique roumaine garde la nostalgie du dirigisme économique, voire même de l'ordre imposé par l'ancien régime totalitaire.

Partant de ce constat superficiel, l'Occident arrive à une autre conclusion, elle-même hâtive, selon laquelle les réformes ne pourraient être réalisées que par Iliescu et son parti (PDSR). Ce sont ces conclusions qui ont déterminées l'insistance occidentale auprès de l'opposition pour qu'elle participe au gouvernement aux côtés du PDSR.

Ce n'est guère étonnant que des fausses conclusions conduisent à une politique que nous considérons erronée.

□

Le pouvoir réel n'appartient en Roumanie, ni au président Iliescu et encore moins à son parti (PDSR), mais au Service Roumain d'Information (SRI), successeur de la Securitate et aux chefs de l'armée. Les dirigeants de ces institutions exercent ce pouvoir dans le cadre du Conseil Supérieur de la Défense, où leur poids l'emporte sur la voix du président. Ni le Conseil, ni l'armée, ni le SRI ne dépendent effectivement du Parlement qui n'exerce qu'un contrôle formel sur le SRI et sur le budget de l'armée.

Aucune des trois reliques totalitaires ne sauraient s'accommoder d'une démocratie réelle ni d'une économie libre. Les trois sont et resteront les piliers du dirigisme étatique qui leur fournit les moyens de leur pouvoir. Les obstacles aux réformes ne

disparaîtront que par la suppression du Conseil, la dissolution du SRI et la réduction des effectifs de l'armée accompagnés de la mise à la retraite des chefs formés à l'école communiste.

L'actuel Parlement s'est avéré incapable de prendre de telles mesures et a plutôt renforcé les trois institutions en entérinant la nomination de Magureanu à la tête du SRI et en votant, en pleine crise économique, le budget de l'armée sans même essayer de le réduire.

Ainsi composé, le pouvoir réel s'exerce dans tous les ministères et dans la très grande majorité des institutions et entreprises publiques et privées. N'y échappent que les petites entreprises, et même ces dernières seulement en partie, dans la mesure où elles ne sont pas tributaires des grandes entreprises étatiques et des crédits bancaires.

Les banques sont généralement plus ouvertes aux réformes car leurs cadres sont souvent des partisans de l'ex-premier ministre Roman. Toutefois, ces derniers mois, le gouvernement a profité des restrictions demandées par le FMI pour imposer des mesures financières qui ne facilitent pas les réformes mais les rendent au contraire plus difficiles.

Officiellement, le gouvernement, les parlementaires, les dirigeants de l'économie et jusqu'aux rares cadres du SRI et de l'armée qui se laissent interviewer sur le sujet, sont tous favorables à la réforme. En fait la grande majorité la sabote à tous les niveaux, ce qui finit par décourager même les parlementaires les plus combattifs de l'opposition, favorables aux réformes.

Dans ce contexte, la participation de l'opposition au gouvernement ne faciliterait nullement les réformes. Elle ne pourrait que tromper l'opinion publique et les observateurs étrangers.

Une coalition pourrait tout au plus faire voter des lois qui, telles les lois votées il y a deux ou trois ans, par les gouvernements de Roman et Stolojan, resteraient lettres mortes. Même la nomination de nouveaux cadres dans les ministères, administrations et entreprises d'état, ne justifieront pas cette coalition car l'expérience prouve que la plupart des cadres nommés, après la chute de Ceausescu, par Roman et Stolojan ont été remplacés chaque fois qu'ils étaient réellement favorables aux réformes.

En fait, un gouvernement de coalition serait inefficace en Roumanie aussi longtemps que le pouvoir reste entre les mains du SRI et des chefs de l'armée. La coalition ne pourrait que décourager les aspirations de ceux, de plus en plus nombreux, qui souhaitent le vrai changement.

Ce n'est nullement en participant au gouvernement que l'opposition pourrait obtenir le changement mais bien en maintenant sa pression de l'extérieur et en offrant une alternative politique aussi bien à l'électorat roumain qu'aux chancelleries étrangères.

Si le président roumain et la branche réformatrice de son parti, veulent réaliser des réformes, les partis de l'opposition C.D. et PD (FSN) ne s'y opposeront pas, comme ils ne se sont pas opposés aux accords avec le FMI, et l'opposition votera les réformes, même si elles sont proposées par le gouvernement, si ses voix sont nécessaires. Nous considérons toutefois que de tels votes ne suffiront pas pour réaliser le changement.

A notre avis, il faut commencer par remplacer le SRI par une police digne de ce nom, formée au besoin avec l'aide d'instructeurs occidentaux, pour combattre le banditisme, la drogue, la corruption et surtout pour mettre un terme aux abus de pouvoir perpétrés depuis cinq décennies par tous les services secrets formés à l'école stalinienne de l'NKVD et du KGB.

Le jour où le SRI est dissout, l'on peut entreprendre la réorganisation de la magistrature pour assurer son indépendance et sa probité.

La réduction des effectifs et du budget de l'armée ainsi que la mise à la retraite de ceux de ses chefs formés du temps de Ceausescu et qui ont procédé à son assassinat, ne nécessite pas non plus la participation de l'opposition au gouvernement, mais uniquement le vote du parlement et la nomination d'un ministre intègre, choisi parmi des personnalités non partisans, de préférence une civile.

Ce n'est que la suppression du Conseil de la Défense qui demanderait une modification de la Constitution. Ce serait une excellente occasion d'organiser un référendum. En expliquant la nécessité d'une telle mesure, les partisans des réformes rempliraient un important rôle éducatif auprès des citoyens.

Un tel référendum aurait également comme effet de forger une alliance entre les réformateurs des différents partis du gouvernement et de l'opposition, face aux partisans du dirigisme et des méthodes totalitaires ou autoritaires.

Le référendum place la confrontation politique sur le plan réel qui oppose deux conceptions et deux systèmes. Par son choix, la Roumanie ferait de la sorte un pas important vers son intégration à l'Europe.

Les controverses ethniques, et les attitudes xénophobes ne disparaîtront pas pour autant, mais nous sommes convaincus qu'elles ne se retrouveraient que parmi un nombre restreint des partisans de l'ancien régime. Ce fait même, en éteignant la violence, cependant qu'actuellement les partis extrémistes parviennent à exacerber les sentiments d'une population misérable et frustrée en s'attaquant aux soi-disant étrangers, même lorsque ces derniers vivent dans le pays depuis des générations, voire même des siècles.

Pour bâtir une démocratie viable, la Roumanie a besoin d'un système politique simple, dans lequel deux ou tout au plus trois partis briguent les voix des citoyens.

Le référendum pourrait ouvrir la voie au regroupement des tendances politiques, indépendamment de l'émiettement des partis.

Afin d'établir la démocratie, il sera toutefois nécessaire de changer la loi électorale et de remplacer le vote proportionnel par un système majoritaire, par circonscription uninominale, de préférence à un seul tour.

L'ensemble de ce programme peut être réalisé pendant les deux années et demi qui restent à courir jusqu'aux prochaines élections. S'ils souhaitent réellement les réformes, le président et son parti, comme ils le laissent entendre aux chancelleries étrangères, peuvent les faire voter au Parlement grâce à l'appui des partis de l'opposition (CD et PD FSN) sans pour autant avoir besoin de la participation de ces partis au gouvernement. La tâche sera même facilitée, car certains partisans d'Illiescu voteront plus facilement un tel programme si l'opposition n'entre pas au gouvernement.

Le fait qu'Illiescu insiste sur une coalition entre son propre parti (PDSR), Convention Démocratique (CD), et le Parti Démocratique du Front du Salut National (PD FSN), n'a qu'une seule explication. Il veut compromettre ces deux partis pendant la période difficile que la Roumanie est appelée à traverser jusqu'à la fin de 1995, pour écarter aux yeux des électeurs tout espoir d'une alternative valable. A la veille des élections de Septembre 1996, il pourrait alors nommer un gouvernement de techniciens, qui devra organiser les élections de la même manière que cela fut fait en Septembre 1992.

Comme les structures du SRI et de l'armée seraient inchangées, et que les partisans du dirigisme seraient en place aussi bien dans les villes que dans les campagnes, il sera aisé de faire à nouveau déplacer 1,5 millions de voix "itinérantes" et de faire annuler tout autant de bulletins de vote en invoquant le fait qu'ils étaient mal estampillés. L'on retrouverait de sorte, sans aucune violence, des résultats analogues à ceux du scrutin de septembre 1992.

La Roumanie aussi bien que les chancelleries occidentales qui s'intéressent à son évolution vers la démocratie et l'économie de marché, n'ont rien à gagner à une telle politique.

Ce n'est pas une coalition factice, dépourvue de pouvoirs effectifs qui redressera la situation du pays et mettra un terme à la misère de ses habitants.

C'est en obligeant le pouvoir de porter seul, la responsabilité de sa politique, que l'on arrivera d'abord à ouvrir les yeux de l'opinion publique, et par la suite, à la faire changer.

Pour servir les vrais intérêts du peuple roumain, il faut que des vrais partisans des réformes puissent acquérir le pouvoir effectif et non pas qu'ils servent de paravent aux adversaires, dans le cadre d'une coalition.